

בטחון שבועי

אור חדש על מתיקות דרך "ויגבה לבו בדרכי השם" במשנת נובהרדוק.

מהגה"צ רבי יהודה מאנדל שליט"א מעינת לייקווד יצ"ו

נודה מאוד לכל מי שיכול
לסייע בכיסוי הוצאות
ההדפסה. אפשר לע"ג וכו'
בטל' 0583223498
כמו"כ אם ברצונך להפיץ את
הגליון (אפשר באופן מוגדל)
bitachon weekly
בביהכ"נ שלך או באיזורך,
נא להתקשר 0504154557

פרשת תולדות – גליון 43 לע"ג מרת חוה בת ר' פינחס ע"ה

מי שעסוק רק עם הקב"ה – מצליח

ויעתר יצחק לד'. יצחק אבינו, לא רצה לקחת שפחה, הצלת ישיבת מיר בשנגחאי, עם כל הנסים התדיריים

שהיו שם, ידוע שהיה בזכות המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין צוק"ל. ואף שבמיר דאז היו גדולי תורה מהמובחרים שבאירופא. מ"מ כיון שר' חצק'ל זצ"ל היה דבוק כ"כ בתפילה ואמונה, הוא זכה שהישיבה תינצל על ידו, בנסים נפלאים. (ידוע שרבותיו היו נגלים אליו בחלומות וגילו לו איך להתנהג בכל הספיקות שהיו אז!).

אני מכיר הרבה אנשים שזכו לישועות גדולות בפרנסה, בריאות, שידוכים ומשפטים ע"י שהתעסקו מאוד עם השי"ת ובטחו בו.

סיפור: ילד היה צריך לעבור ניתוח קשה. אביו הלך לשכנו [שהיה צדיק גדול, שברכותיו

פעלו נסים], והצדיק ברכו שלא יהיה צורך בניתוח. אבל גם לאחר שברכו, הרופאים עמדו בדעתם שחייבים לנתח. האב התפלל חזק וחזר לצדיק, אבל בכל זאת לא היה שינוי. בסוף הצדיק אמר שכנראה יצטרכו לנתח. האב לא התייאש, והלך למקום ריק ושקט, ובכה להקב"ה פעם אחרונה. ואז פתאום היה שינוי, והרופאים אמרו שאין צורך בניתוח!!

ויעקב איש תם

עשיו היה מרמה את אביו, כדי שיחשוב שהוא מדקדק במצוות וכו', וחשב שע"ז הוא ירויח. אבל יעקב בחר בדרך אחרת – תמימות! היה לו מטרה אחת ויחידה – לעשות רצון השי"ת, ולשקוד על התוה"ק כל היום! הוא לא חיפש למצוא חן בעיני יצחק, רק בעיני ד'. ואכן בסוף יעקב הרויח הכל! גם הבכורה וגם הברכות. התם האמיתי ובעל הבטחון תמיד מנצח בסוף!

דברי החוה"ל שצריך לשנן אלפי פעמים!

ומהם (מתועליות הבטחון) מעוט צער נפשו, במסחר אם יתעכב אצלו, או פרקמטיא, או אם לא יוכל לגבות חובו, או אם יפגעוהו חולי בגופו, **מפני שהוא יודע כי הבורא מתקן עניינו יותר ממנו, ובוחר לו טוב יותר ממה שהוא בוחר לעצמו, כמ"ש אך לאלקים דומי נפשי כי ממנו תקוטי.**

ומהם, שמחתו בכל ענין שיעתיקהו אליו, ואם יהיה כנגד טבעו, מפני בטחונו באלקים שלא יעשה לו אלא הטוב לו בכל ענין כאשר תעשה האם החומלת לבנה, ברחיצתו וחתולו, קשירתו והתרתו על כרחו כמו שאמר דוד ע"ה, אם לא שיויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי. עכלה"ט.

שזהו סגולה לילדים, וכמו שעשו אברהם ויעקב, מפני שהיה עולה תמימה (רש"י סו"פ כ"ו), ולכן השתדלותו היתה רק ע"י תפילה.

כתב הבית הלוי (במאמרו על בטחון), שמי שאין לו אפשרות לעשות השתדלות, אל יפול לבו מזה, כי אחרי שכבר ננעלו לו שערי ההשתדלות המוטל עליו, שוב נפטר מהחוב הלז, ומותר לו לבטוח בד' בלי שום השתדלות. עכ"ד. וזה מה שיצחק אבינו עשה. [יצחק אבינו גם היה כמו עולה שכולה כליל לד'. הוא לא היה מתעסק עם אנשים כ"כ כמו אברהם ויעקב].

ההשתדלות העיקרי שלו היה תפילה (עבודה). התפילה שלו נקראת "שיחה", משום שהוא היה כ"כ קרוב להשי"ת עד שהרגיש שכביכול הוא משוחח עם השם.

במלבי"ם (ירמיה י"ז ז') כ' עה"פ ברוך הגבר אשר יבטח בד', מתי הוא מבורך – אם יהיה "ד' מבטחו", היינו שהדבר שעל ידו יושג בטחונו, הוא ג"כ ד' – והיינו שאין לו איזה מחשבה על אמצעים טבעיים, שמקוה לד' שמשם תבוא ישועתו, אלא סומך רק על השי"ת עצמו. וכך היה אצל יצחק – רק תפילה ובטחון. ולכן זכה לעשירות כ"כ מופלגת – זבל פרדותיו של יצחק, ולא כספו וזהבו של אבימלך. יצחק זכה, ע"י בטחונו וקרבתו לד' ל'ברוך' הגבר אשר יבטח בד', ואז לא פלא שאפילו המלכים הגדולים היו כאין וכאפס לעומתו-הרי ברכת ד' היא תעשיר.

סיפור מעד ראיה על תמים אמיתי בגלות סיביר

זה היה בתקופת מלחמת העולם השנייה. קבוצה של שלימה של אסירים הגיעו, כולם ישבו בצריף, עצובים ומדוכאים על הגיהנום העמוק החדש שלהם. אבל הבחור שלום קייבר משיבת פינסק היה שונה מכולם. הוא היה עסוק בשירה! הוא שר את הפסוקים "אל תירא מפחד פתאום וכו' עוצו עצה ותופר וכו' כי עמנו קל", בניגונים של שמחת תורה!! פתאום הגיע שר בית הסוהר וצעק על כולם לצאת החוצה כדי לספור אותם. כולם צייתו לו באימה ופחד מהעונש של

מי שימרה את פיו, ורצו בבהלה לחצר. אבל הבחור שלום, לא נבהל כלל. הוא המשיך למלמל פרקי תהלים, והלך לאטו, עד שנעמד בפתח הצריף. אחרי שספרו את כל האחרים כבר כמה פעמים, שמו לב שהוא עומד בנפרד. השוטר התחיל לקללו ולאיים עליו אימים נוראים. הוא אמר לו שיפשוט את עורו מעליו - כשהוא חי! כולם יאחזמו רעד, חוץ משלום! הוא המשיך לשיר תהלים בקול גבוה! ואמר את הפסוק שומר ד' את כל אהביו ואת כל הרשעים ישמיד!

השוטר אמר לו להכנס לשורות של האנשים, אבל שלום לא התייחס אליו. הוא המשיך, עם עיניו לשמים, לומר פסוקי תהלים. השוטר דחף אותו ואמר לו לחזור לצריף, וגם אז שלום לא זז! השוטר הרים את כתפיו ועזב אותו לנפשו!!

במשך כל המלחמה שלום אף פעם לא נשבר. הוא מעולם לא אכל טריפות, ובמקום זה הוא הביא את המנות שלו, לאסירים חולים ורעבים. ובסופו של דבר רבי שלום שרד את המלחמה! זהו תמים אמיתי שיודע ומאמין באמת, שלפסוק תהלים יש יותר כח מכל חוקי הטבע ומכל הרשעים שבעולם!

רבי אהרן קוטלער זעוק ל': (יא' צ' ב' כסלו - ש"ק) כשהוא הגיע לאמריקא, בדרך הטבע לא היתה שום אפשרות לבנות מוסדות התורה בטהרתם כמו שהיו באירופא. אבל רבי אהרן נלחם בתמימות נגד כל העולם! והצליח! רבי אהרן היה אומר תמיד את המילים שהשיב אברהם אבינו לשטן בדרך לעקידה: **ואני בתומי אלד!** (סנהדרין פט:)

ויגדל "האיש" וילך הלוך וגדל עד כי גדל

מאוד

"איש" זהו לשון חשיבות (כמו וחזקת והיית לאיש - הפטרת ויחי) ופ' האברבנאל והמלבי"ם שהכוונה למי שאינו מפחד ללכת בדרך האמת והוא חזק ואינו תלוי באחרים.

התורה מספרת לנו שיצחק אבינו היה "איש". זהו הכח של בעל הבטחון. יצחק היה יותר עסוק בתפילה מאשר במעשים והשתדלויות וזכה לברכה של ברוך הגבר (כנ"ל) הוא גדל בגשמיות כעדות התורה ששדהו עשתה פי מאה שערים, עד שהמלך אבימלך נתקנא בו, ואמר לו ללכת!

אבל כוונת הפסוק הלוך וגדל וכו' הוא גם ברוחניות. מי שקרוב כל כך להשם, והם תמיד עסוקים בלהודות לו, ולבטוח בו, ולהתפלל אליו, ונהנים להיות לבד עם השי"ת, הם בעולם אחר לגמרי.

הזכרנו שהפירוש של השם יצחק הוא - שהוא יצחק - בעל הבטחון הוא במצב של צחוק כל ימיו, וגם בעולם הבא הוא ניצל מהגיהנום (רמח"ל במאמר הקיווי) ה'איש' האמיתי, אינו דוקא הבקי בש"ס או הבעל צדקה הגדול, או כל סוג אחר של צדיק, אלא זהו מי שעובד תמיד על אמונה ובטחון כמו המשגיח ר' חצק'ל לווינשטיין זצוק"ל (וכמו שהזכרנו בתחילת המאמר שבזכותו ניצל ישיבת מיר).

כמה שאתה קרוב יותר להשי"ת אתה באמת גדול.

מי שלמד חצי ש"ס או מי שלמד כל השי"ס?

ויהי יצחק בן ארבעים כו' רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי. התורה הזכירה כאן את ארם ביחס לרבקה שלשה פעמים.

הנציב מביא פסוקים כמה שארם היו ידועים ברשעותם ואכזריותם (וכן הוא בסוריא עד היום שמענים את אסיריהם). וא"כ תמוה למה התורה צריכה להזכיר את החלק הרע הזה כל כך הרבה, במקום החלק הטוב של המדות הטובות של רבקה. ופרש"י, **שזהו גדלותה** שאע"פ שהיא בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, מ"מ עומדת בצדקה.

ויתכן שכשמונים מעלות האדם, **עיקר מעלתו** הוא מה שהצליח על אף הקשיים שנולד בהם או בסביבתם. נמצא שיענקל שגמר את כל השי"ס אינו מגיע לגדלותו של בערל שהיה לו קשיים בריכוז, והתאמץ וגמר חצי מהשי"ס! כשאדם רוצה לחזק את עצמו בהצלחותיו, יתכן שהזכויות הגדולות אינו מה שהשיג, אלא מה שהתגבר על קשייו.

הרבה מאתנו חושבים שבגלל כמה קשיים, לא גדלנו כמה שהיינו יכולים. אבל רבקה אמנו מוכיחה לנו, **שאדרבה**, כמה שיותר קשה, יש מקום לגדול יותר! משה רוצה ללמוד כמו יענקל, ולהתפלל כמו בערל, ולתת צדקה כמו שמערל. הוא שוכח שעצם זה שהוא צריך להתגבר מגדל אותו בשמים, הרבה יותר מהם! גם אם הוא יעבוד ויתפלל יומם ולילה, עד שיישיג את מבוקשו - להיות למדן וצדיק וכו'. מ"מ בשמיים תמיד יזכרו **שעיקר מעלתו** שהוא התגבר על

תחילת דרכו תחילתו קוצים וסופו מישור! וזהו הטעם שרבקה כ"כ התאמצה בחסד, כדי לצאת מההרגלים שראתה בארם - מקום הרשע עד שנתעלתה להיות אמינו הקדושה.

תפילת צדיק בן צדיק ותפילת צדיק בן רשע (רש"י על ויעתר לו ד'). קשה להבין למה רבקה, - שאדרבה - הרי היא כ"כ התאמצה להתחזק, ועוד, מקבלים התפילות של הצדיק בן צדיק קודם?!!

להקב"ה יש חשבונות למה יש נשמות שמתחילות את חייהם עם כל מיני קשיים. ויש כאלה שגם גומרים כך את חייהם. ולא עוד אלא שיש שסובלים כל ימיהם. ולכאורה נראה לנו שאלה שאינם סובלים (כמו יצחק אבינו – בן צדיק) יש להם חיים יותר קלים וטובים, ואף יש להם סייעתא דשמיא יותר מאלה שסבלו (כמו קבלת התפילות - צב"צ לפני צב"ר).

אבל אנחנו צריכים לדעת שהקב"ה יודע מה שהוא עושה. ולדוגמא, בסוף, רבקה היא זו שהצילה אותנו - בזה שסדרה שעשיו לא יקבל את הברכות - מהרבה צרות איומות, והיא ידעה ברוח הקודש, מה שגדול הדור-יצחק, העולה התמימה לא ידע!

דבר דומה מצאנו כשהורידו את רבן גמליאל מן הנשיאות (ברכות כ"ז): לא רצו למנות את רבי עקיבא להיות נשיא, כי יתכן שייענש ע"י צערו של ר"ג כיון שאין לו זכות אבות! ולכאורה נראה שר"ע הפסיד מזה שהיה בן גרים. אבל בסוף ר"ע נהיה התנא הגדול ביותר-כולהו אליבא דר' עקיבא. (סתם משנה, ספרא ספרי ותוספתא, סנהדרין פו.)

הצעת עבודה למעשה: הרבה אנשים עברו קשיים בעבודת השם שלהם, וכסדר חושבים, "הלואי והיה לי כשרונות כמו פלוני או מצב כמו אלמוני או משפחה כמו... או טבע ומדות טובות כמו... שאז היו יותר קדושים ועם פחות עבירות. הם צריכים לדעת שהשי"ת יודע מה שהוא עושה. **אם לא יתיאשו, ויתעקשו להתפלל עם בטחון שבודאי סוף סוף השי"ת יעזור להם בעבודת השם שלהם, וימשיכו לעשות מה שביכולתם, אז בודאי ישיגו דברים נפלאים.** אסור להם לזלזל בעצמם, ובמקום זה יכירו חשיבותם לפני השי"ת ויודו להשם על מעלותם וחשיבותם!! וגם, אם נכיר בחשיבות ההתגברות, יהיה לנו פחות מלחמות של קנאה וכעס. כי יהיה לנו גאווה כשירה על חלקינו הטוב! ועי' בסמוך.

מען דארף טאהן, נישט אויף טאהן (תפקידנו לעשות, לא לפעול ולהצליח) - בשם הגר"י סאלאנטער זצ"ל.

עשו, כששמע על הקשיים של עבודת ד' ע"י הבכורה, אמר הנה אנכי הולך למות, ולמה זה לי בכורה. ובאמת בסוף עזב לגמרי כל האידישקייט – כל השייכות עם הקב"ה. ולמה? כי עשו הוא מלשון עשייה והצלחה, עשו מבין שצריך להצליח, ולא מספיק לו ההשקעה. הוא אינו מוכן לשמוע (אפילו חישוב לעשות מצוה וכו'). לא, אצלו זה או שתהיה המתמיד הגדול בעולם, והשטעלע המכובד ביותר, או ... כלום!!!

אצלינו זה בדיוק להיפך - אנו **עמלים** ומקבלים שכר. הקב"ה אינו צריך הצלחת בעלי הכשרונות הגדולים. הוא ית' רוצה **ההתאמצות** שלך. וגם אם לא הצלחת, זה חשוב לו הרבה יותר מהעבודה הקלה של המוצלח בישיבה!

ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין ושמאל (פ' חיי שרה)

אליעזר אומר – אברהם ביקש ממני מארס. אבל תפקידי הוא **להשתדל ולהתאמץ**. עשיתי מה שביכולתי, אם לא יצליח זה כבר לא התפקיד שלי. ואמשיך על ימין ושמאל. זהו המבט של עובד ד'. איננו עובדים את השי"ת בשביל ההצלחה. אנחנו עובדים את השי"ת בשביל עצם **העבודה**. (ויש לדקדק שם בפרשה גם שינוי לשונות לפעמים וגם לגמליך אשקה, ולפעמים וגם לגמליך אשאב. וי"ל דזה בא לרמז שזהו העיקר הפעולה שלי לשאוב! לא התוצאה – ההשקיה. גם שמחת בית **השואבה** נקרא כן ולא שמחת בית הניסוך המים. להדגיש ששמחת התשובה ועבודת השם. (שזה היה עיקר השמחה שם כמבואר בסוכה נג.) הוא בפעולה הראשונה שלנו, השאיבה, לא התוצאה הסופית - הניסוך!

היוצא מכל זה – מוסר השכל: יהודי צריך להתאמץ בכל כוחותיו על ההשתדלות, אבל זה כבר לא נוגע אליו בכלל אם התוצאה תהיה טובה! ויש כאן שני צדדים הפוכים, ושניהם שייכים לבטחון. מצד אחד אתה משתדל עבור התוצאה הרצויה, ובוטח שהשי"ת יעזור לך להשיגו. אבל גם אם אינו מגיע אינך מתפעל – כי זה לא תפקידך התפקיד שלנו: **רק אשאב!!**

הצדיק רואה רק טוב

ויאהב יצחק את עשיו. קשה מאוד להבין, איך צדיק גדול כיצחק יכול לאהוב עשו הרשע. ויתכן שכיון שיצחק היה עולה תמימה, ונתקרב מאוד להשי"ת, והרי אצל הקב"ה אחז"ל – עוז וחדוה במקומו. (עי' חגיגה ה:) עוד אחז"ל ולחשך קרא לילה. אין הקב"ה מזכיר שמו על הרע. (עי' תנחומא תזריע, ט') עוד אחז"ל (סוטה מב.) ארבע כיתות אינן מקבלים פני השכינה וכו'. כת מספרי לשון הרע, דכתיב כי לא קל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. צדיק אתה ד', לא יגור במגורך רע.

הקב"ה כולו טוב והטבה, והוא טוב ומטיב לרעים ולטובים. ואף לרשעים הגדולים ביותר. ולכן גם יצחק אבינו היה במצב מעין זה, לחזות רק טוב ולהיטיב אף לרשע. וזה דומה למה שכתב החוה"ל (שער הכניעה פ"ו, והרביעי) על התלמידים שאמרו כמה מסרחת נבילה זו, ועל רבם החסיד שאמר להם כמה לבנים שינייה. הוא לימד אותם שצריך לראות תמיד רק טוב. בודאי יצחק לא נעלם ממנו התמדתו של יעקב אבינו ודביקותו בהשי"ת. אבל התורה מלמדת אותנו שצדיק עולה תמימה רואה טוב אף ברשע הגדול! אלה שהתרגלו לראות רע באחרים, הם צריכים ללכת לקצה

השני, ולראות רק טוב! וזהו תיקון המדות שהוא מצוה, וגם מרפא את האדם ומצילו מהמון קשיים. תלמד הרבה מוסר על כניעה וענווה, ותגיע לעין טובה ומנוחת הנפש! וממנוחת הנפש תוכל להגיע לעיקר הבטחון!!

למה אשכל גם שניכם

רואים כאן שאע"פ שרבקה אהבה את יעקב, מ"מ דאגה וכאב לה גם על עשיו. למדנו גם כמה אברהם אבינו התפלל על רשעי סדום. כשהשי"ת אמר אאע"ה קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת. הוא אמר לד', את שניהם אני אוהב! וזה אף בישמעאל שהיה רשע ומצחק בע"ז וג"ע ושפיכות דמים, וכמעט הרג את יצחק. אאע"ה גם סיכן את עצמו להציל את לוט, אע"פ שכבר אמר אי אפשר לא באברהם, ולא באלקיו (רשי לך לד'). אברהם – אב המון גוים היה אהבה צרופה לכל באי העולם!! הם למדו ממה שהשי"ת ברא עולם מלא חסד, וגם הם הלכו בדרכיו.

רובינו, כשרואים אחרים סביבנו, מחשבותינו עסוקים: האם האיש הזה מעריך אותי, אוהב אותי? אם הוא חשוב ממני, אז אני מפחד שיקח ממני את כבודי, וכדאי לי להתרחק ממנו. יתכן שאפילו כבודי יתבוה, כי כשרואים אותי על ידו-זולזלו בי! אלו הן המחשבות הרצות בתוך לבבות בני אדם שלא עבדו על עצמם לתקן מדותיהם, ע"י הרבה מוסר!! הראש תפוס כל יום, כל היום, בכבודי "הקדוש" וכל האדם

תלוי בזה, יום שיש לו כבוד הוא מאושר, ויום שאין לו הוא שבור!!

אבל השמח באמת, הוא הנותן האמיתי, שאינו דואג כלל לכבודו, וכולו עסוק לתת כבוד והרגשה טובה לאחרים!

נובהרדוק

- פעם הייתי בשמחה, ורבי אביגדור מילר זצ"ל דרש שם. הוא אמר כך: כל מי שיושב על ידך באיזה שמחה, נמצא על ידך בהשגחה פרטית, ויש לך אחריות מיוחדת להיות נחמד אליהם – וזהו בכלל האוהב את שכניו, והמקרב את קרוביו (יבמות סב: סוף העמוד) כל אדם שאתה פוגש, זה נסיון מהשמים, לראות איך תתנהג אתו, חבריים וקרובים הם הזדמנויות פז לחסד!
- לפני שאני כותב את התרופה של נובהרדוק על שנאת חנם. אקדים, שהתרופה האמיתית, הוא מה שטוב לך. יש מי שצריך ללמוד יותר גמ', ויש יותר בעיון, ולומר חבורות, ויש ללמוד דברים קלים יותר. או להתעסק בצדקה וכו'.
- ידיד שלי מא"י עבר לשכונה חדשה. הכל היה נחמד בשבילו, כל השכנים והביהמ"ד וכו' וכו'. עד שיום אחד אחד משכניו החדשים ביזה אותו ברבים! הוא היה בעל מדות גדול, והמשיך להיטיב עם אותו שכן, אבל הוא ביזה אותו פעם שנייה!
- הוא הלך לרב של ביהמ"ד שם, ושפך את לבו. הרב אמר לו שהוא חייב להוכיח אותו בינו לבין עצמו, ולומר לו שהמלבין פני חבריו ברבים, אין לו חלק בעוה"ב. ושיאמר כן בנחת ובחן כדי שח"ו לא ייהפך לשונא מובהק אלא יאמר לו: "אתה בודאי אדם נפלא, אבל תדע שהמלבין וכו'".
- היה שם עוד רב עם חינוך נובהרדוק. והידיד שלי הנ"ל החליט לשאול גם אותו. הוא אמר בדיוק להיפך מהרב הקודם. הוא הזהיר אותו, שאם ישמע לעצת הרב הראשון. הרי הוא מתחיל מחלוקת (אף עם זה יהיה בעדינות!) כששני אנשים אינם נותנים זה לזה את הכבוד שהם צמאים לו כל כך, אזי יש לנו מחלוקת! הבעיה היא תמיד בך, ולא באדם השני! אין חילוק כמה השני שגה או אפילו אם הוא משוגע לגמרי! תמיד אתה אשם! הרי אם היה לך אפס גאווה, לא היה לך שום קפידות וצער מכל זה, והרי אתה נולדת לכבוש את יצרך שלך של גאווה, ולא לשנות את כל העולם! ואדרבה, יתכן שעד עכשיו חשבת שאתה מתוקן במדותיך, ורק כשמישהו מבזה אותך, אז פתאום הוא מגלה את האמת. ואם זה כאב לך – סימן שיש לך עדיין עבודה לפניך!
- בנובהרדוק היה "בורסה" (stock market) שעשו כמו הסוחרים הגדולים, ומדדו רווחיהם והפסדיהם באותו יום בעבודת השם. הם היו הולכים בזוגות ונותנים זה לזה עצות איך להתעלות בסבלנות ובבטחון ואיך לכבוש פחדיהם, והקנאה והתאוה והכבוד. וזה הגיע אחר סדר מוסר חזק שכל אחד התבונן בעצמו איפה הוא עומד. וכך הגיעו לשלימות!!!

להארות והערות ולעזרה בהפצה: 0504154557 להפצה בירושלים: 0583223498 לקבל במייל: A7171474@GMAIL.COM
FOR BITACHON WEEKLY IN ENGLISH – thenewbitachonweekly@gmail.com

אפשר לשמוע את שיעורי הרב בקו השגחה פרטית בטלפון 02-3011300
או בקול הלשון בטל 03-9290709 – 93-4-1 – לאנגלית 112, לאידיש 3-1, לעברית 4